

lektive bibliografier, hvor hovedvægten bevidst er lagt på den seneste litteratur om emnet. Både i tekst og apparat lever det foreliggende bind således på udmærket vis op til værket intention om at være en »Handbuch der europäischen Geschichte«.

Ole Feldbæk

J.-P. Gutton: *La société et les pauvres en Europe (XVIe–XVIIIe siècle)*. Collection SUP: l'histoire, section dir. par R. Mousnier, 18. Presses universitaires de France, Paris, 1974. 207 s.

Trods sit populære anlæg giver forf. en forbilledligt klar og velskrevet analyse (snarere end oversigt) over et vigtigt og forsømt emne. Fattigbegrebet afgrænses efter samtidens egne normer til mennesker, som kun havde deres hænder til at skaffe sig udkommet, men det sættes også i relation til andre grupper af besiddelsesløse (tiggere, vagabonder, banditer) og til det organiserede samfunds reaktioner. Guttons hovedsynspunkt er, at den væsentlige årsag til pauperismen, som socialt og begrebsmæssigt røber stor uforanderlighed over hele perioden, ligger i Europas økonomiske og sociale struktur, de regionalt afgrænsede, økonomiske enheder, i de hyppige subsistenskriser og i den snævre beskæftigelsesmargin, som medførte permanent underbeskæftigelse. Særligt frugtbart er det vel for sammenhængen, at fattigdommens vækst sættes i forbindelse med 1500-tallets stærke befolkningsvækst (foreløbig dog som en arbejdshypotese). Materialeafgrænsningen er nok for snævert fransk og sydeuropæisk, men forf.s analyser og synspunkter er dog så principielt betydningsfulde, at de også fortjener opmærksomhed på vore breddegrader.

E. Ladewig Petersen

The intellectual revolution of the seventeenth century. Past and Present Series. Edited by Charles Webster. Routledge and Kegan Paul, London and Boston. 445 s. £ 5.95.

Dette bind af Past and Present serien indeholder en række debatterende artikler af amerikanske og britiske idéhistorikere om idéhistoriske emner fra 1600-tallets England. Fire artikler af C. B. Macpherson (Torontos universitet) og John F. H. New (Waterloos universitet) drejer sig om fortolkningen af den engelske politiske filosof *James Harringtons* teorier. Denne der under Cromwell havde udgivet sit hovedværk 'The Commonwealth of Oceana' (1656), kom ind på tanker, der især foregreb den senere fysiokratisme. Han har senere været genstand for grundig behandling af britiske åndshistorikere. Problemet i denne debat er nærmest om hans værk skal opfattes som en utopi, eller om det var en ikklædning af realistiske forslag, og som sådan skulle indgå i samtidens politiske bestræbelser.

En anden artikelrække af Roger Howell (Bowdoin College), David Brewster (Falls Church, Virginia), G. E. Aylmer (Yorks universitet) diskuterer det politiske program hos de forskellige retninger af *the levellers*, en religiøs-politisk sekt på Cromwells tid, hvor Cromwell forfulgte de mest radikale som statsfarlige. – Der findes i værket også aftryk og omtale af hidtil ukendte skrifter fra samme periode af G. E. Aylmer, Keith Thomas (Oxford) og J. A. W. Gunn (Kingston).

Den engelske fysiolog og opdager af blodets kredsløb *William Harvey* havde ligesom andre store videnskabsmænd på den tid en almindelig metafysisk, religiøs og politisk indstilling som baggrund for sin videnskabelige tænkning, og den diskuteres af Gweneth Whitteridge (Oxford), Christopher Hill (Oxford).